

ปริทัศน์บทความเรื่อง

การวิจัยสาขาพยาบาลศาสตร์: การดูแลตนเองของผู้ป่วยเบาหวานในประเทศไทย

ศิริชัย กาญจนวาสี

บทความนี้ได้เสนอผลของการศึกษาค้นคว้าอย่างเป็นระบบจากทฤษฎีสู่การศึกษาวิจัย ทำให้ได้ผลเป็นองค์ความรู้ในสาขาพยาบาลศาสตร์ด้านการส่งเสริมดูแลสุขภาพตนเองของผู้ป่วย (self-care promotion) สำหรับนำไปใช้ปฏิบัติเพื่อปรับปรุงสุขภาพและคุณภาพชีวิต การศึกษาค้นคว้าในบทความนี้มีจุดเด่นหลายประการที่สำคัญ มีดังนี้

1. ความต่อเนื่องทางการศึกษาค้นคว้าและวิจัย

ผู้เขียนบทความแสดงให้เห็นถึงความเป็นผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญในศาสตร์ และการวิจัยทางการพยาบาล จะเห็นได้จากผลงานเอกสารตำรา บทความและงานวิจัย อย่างต่อเนื่องทางการพยาบาล และการดูแลตนเองของผู้ป่วย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2534, 2537, 2539, 2543 และ 2545 ทำให้บทความมีคุณค่าในสาขาดังกล่าวเป็นอย่างสูง

2. ความลุ่มลึกของแนวคิดพื้นฐาน

การพยาบาลเป็นศาสตร์ของการปฏิบัติแบบวิชาชีพ บนพื้นฐานของทฤษฎีอันเป็นที่ยอมรับผู้เขียนจึงได้ทบทวนทั้งปรัชญาและทฤษฎีที่มีอิทธิพลต่อวิธีวิทยาการวิจัยสาขาพยาบาลศาสตร์และการวิจัยทางการดูแลตนเองของผู้ป่วย

ผู้เขียนเสนอการค้นคว้าเกี่ยวกับปรัชญาที่มีอิทธิพลต่อวิธีวิทยาการวิจัย สาขาพยาบาล-ศาสตร์ บนพื้นฐานการวิเคราะห์ของหลายท่าน เช่น Jacox และคณะ (1999) เป็นต้น ซึ่งมีอยู่ 3 แนวทางใหญ่ ๆ ได้แก่ 1) กลุ่มทัศนคติภาวะหลังปฏิฐานนิยม (Postpositivism) ซึ่งถือว่าความจริงเป็นสสารที่สามารถจับต้องสัมผัสได้ ความรู้ความจริงจึงต้องอยู่บนพื้นฐานของข้อมูลเชิงประจักษ์ อันเป็นรากฐานของวิธีการทางวิทยาศาสตร์ และค่อนข้างเน้นรูปแบบการวิจัยเชิงทดลอง 2) กลุ่มทัศนคติเชิงมนุษยนิยม หรือธรรมชาตินิยม (Humanism) ซึ่งเชื่อว่าความจริงเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้าง ความรู้ความจริงจึงเกิดจากวิถีที่เข้าไปฝังตัวอย่างลุ่มลึก ใช้ประสบการณ์ส่วนตัวในการสร้างทฤษฎีจากข้อมูล (Ground theory) และ 3) กลุ่มทัศนคติเชิงวิพากษ์ (Criticism) ซึ่งเชื่อว่าความจริงเกิดจากการทำจิตให้ว่าง เปิดรับแนวคิดวิพากษ์จากนานาทัศนะ ให้ Stakeholders มีส่วนร่วมเก็บข้อมูลอย่างหลากหลาย ช่วยกันหาข้อสรุป วิธีการลักษณะนี้ช่วยให้ subject ของการวิจัย

ได้เรียนรู้กระบวนการวิจัย สามารถนำองค์ความรู้จากการวิจัยมาเสริมสร้างพลังอำนาจแห่งตนและนำไปใช้ปฏิบัติ ได้อย่างเหมาะสม ทั้ง 3 แนวทางไม่เพียงแต่เป็นพื้นฐานแนวคิดที่มีอิทธิพลต่อวิถีวิทยาการวิจัยสาขาพยาบาลศาสตร์เท่านั้น แต่ก็เป็นฐานรากของวิธีการวิจัยและประเมินในปัจจุบันเช่นเดียวกัน

นอกจากนี้ผู้เขียนได้หยิบยกทฤษฎีการดูแลตนเองของ โอเร็ม (Orem, 1995) ที่เชื่อว่าการดูแลตนเองเป็นพฤติกรรมการเรียนรู้ของบุคคลที่กระทำเพื่อตนเองอย่างจงใจ และมีเป้าหมายโดยผ่านกระบวนการรับรู้ ตัดสินใจ ลงมือกระทำ และประเมินผลการกระทำ รวมทั้งทักษะของโอเร็มเกี่ยวกับ “การพยาบาล” ว่าเป็นบริการสุขภาพที่ให้ความช่วยเหลือและต้องช่วยพัฒนาบุคคลให้สามารถดูแลตนเองได้อย่างเพียงพอและต่อเนื่อง เพื่อรักษาชีวิต สุขภาพ และความผาสุกของบุคคล นับว่าเป็นแนวคิดที่มีความก้าวหน้า และมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทักษะต่อการให้บริการทางการพยาบาลยุคใหม่ในด้านการให้ความสำคัญการพัฒนาศักยภาพผู้ป่วยให้มีส่วนร่วมในการดูแลสุขภาพของตนเองได้เป็นอย่างดี

3. ความหลากหลายของตัวอย่างงานวิจัย

ผู้เขียนได้เสนอตัวอย่างงานวิจัยทางการพยาบาลด้านการดูแลตนเองของผู้ป่วยเบาหวาน ทั้ง 4 ตัวอย่าง ที่มีความหลากหลายของวิธีการศึกษาวิจัย ได้แก่ ตัวอย่าง 1. เรื่องการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม : การส่งเสริมการดูแลตนเองในผู้ป่วยเบาหวานในระดับโรงพยาบาลประจำจังหวัด ซึ่งใช้แนวคิดทฤษฎีเชิง วิพาร์ช และทฤษฎีการพยาบาลของโอเร็ม ตัวอย่างที่ 2. เรื่องกระบวนการดูแลตนเองของผู้ใหญ่ที่เป็นโรคเบาหวาน: กรณีศึกษาเชิงทฤษฎีจากข้อมูลซึ่งใช้แนวคิดของทฤษฎีปฏิสัมพันธ์สัญลักษณ์ (Symbolic interaction) และใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพแบบการศึกษาเชิงทฤษฎีจากข้อมูล ตัวอย่างที่ 3. เรื่องประสิทธิภาพของโครงการสนับสนุนและให้ความรู้เพื่อปรับปรุงการรับรู้สมรรถนะในการดูแลตนเองและภาวะการควบคุมโรคในผู้ป่วยเบาหวานประเภทที่ 2 ที่ควบคุมโรคไม่ได้ โดยใช้ทฤษฎีการพยาบาลของโอเร็ม และใช้วิธีการศึกษาวิจัยแบบกึ่งทดลอง และตัวอย่างที่ 4. เรื่อง การสังเคราะห์งานวิจัยระบบการสนับสนุนและใช้ความรู้ในผู้ป่วยเบาหวานด้วยการวิเคราะห์อภิมาน

จากผลการวิจัยทั้ง 4 ตัวอย่าง ทำให้ได้ทราบถึงลักษณะการวิจัยองค์ความรู้ และแนวทางการปฏิบัติในด้านการดูแลตนเองของผู้ป่วยเบาหวานจากงานวิจัยได้ดี

เพื่อให้บทความนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นผู้ปริทัศน์มีข้อเสนอแนะสำหรับพิจารณาเปลี่ยนแปลงหรือปรับปรุงบางส่วนของบทความ ดังนี้

1. ความครอบคลุมของเรื่อง

ชื่อเรื่องที่กำหนดไว้ค่อนข้างกว้าง สารที่นำเสนอค่อนข้างเน้นเฉพาะงานวิจัยเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพของผู้ป่วยเป็นสำคัญ ซึ่งยังไม่ครอบคลุมหรือเป็นตัวแทนสาขาการวิจัยที่สำคัญทางการพยาบาลศาสตร์ การตั้งชื่อจึงขาด Face Validity จึงควรเพิ่มเติมการวิจัยในสาขาอื่น ๆ ตามระบบการจำแนกทางการพยาบาลที่สำคัญ ๆ หรืออาจปรับชื่อโดยเพิ่มหัวข้อรองว่า “การวิจัยทางการพยาบาลด้านการส่งเสริมการดูแลตนเองของผู้ป่วย” เป็นต้น

2. ความเป็นสหสาขาวิชา

ผู้เขียนบทความเน้นว่าการวิจัยทางการพยาบาลมีความหลากหลายในด้านระเบียบวิธีและความหลากหลายในด้านระเบียบวิธีและความหลากหลายในด้านการผสมผสานของศาสตร์หลายสาขาวิชา จะช่วยให้การวิจัยทางการพยาบาลครอบคลุมทุกแง่มุมทั้งทางด้านสรีระ จิตสังคม และจิตวิญญาณอย่างเป็นองค์รวม ลักษณะของตัวอย่างงานวิจัยที่คัดเลือกมา 4 เรื่องมีความหลากหลายด้านระเบียบวิธี แต่การเขียนหรือการสรุปผลการศึกษายังไม่ได้สะท้อนถึงข้อค้นพบในแง่มุมต่าง ๆ อย่างชัดเจน

3. การวิเคราะห์สถานการณ์ภาพและแนวโน้มของการวิจัย

ผู้เขียนบทความนี้ซึ่งมีความรู้และความเชี่ยวชาญทางการวิจัยทางการพยาบาลน่าจะได้วิเคราะห์ถึงจุดเด่น จุดด้อยของการวิจัยทางการพยาบาลในอดีต และปัจจุบัน รวมทั้งแนวโน้มที่ควรจะเป็นในอนาคต จะช่วยให้บทความนี้ทรงคุณค่ายิ่งขึ้น

นอกเหนือจากนี้ เป็นประเด็นเบ็ดเตล็ดเกี่ยวกับการเขียนสรุปงานวิจัยตัวอย่างที่นำเสนอการเขียนเชื่อมโยงระหว่างประเด็น และการเชื่อมโยงระหว่างประโยคในประเด็นสามารถทำให้สมบูรณ์อ่านเข้าใจง่ายขึ้น ดังเช่น

- ตัวอย่างงานวิจัยเรื่องที่ 1. วิธีการวิจัยที่เลือกใช้น่าจะเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อทราบวัตถุประสงค์ ข้อ 1-3 และการวิจัยเชิงปริมาณเพื่อทราบวัตถุประสงค์ข้อที่ 4
- ตัวอย่างงานวิจัยเรื่องที่ 2. ผลการศึกษาพบว่าสามารถแบ่งระยะหลังกระบวนการดูแลตนเองออกเป็นระยะแรก “ระยะก่อนการวินิจฉัยเมื่อได้รับการวินิจฉัย” น่าจะเป็น “ก่อนและหลังการวินิจฉัยโรค?”
- ตัวอย่างงานวิจัยเรื่องที่ 3. การวิเคราะห์ข้อมูล ความแตกต่างของการรับรู้ความสามารถในการปฏิบัติกิจกรรมการดูแลตนเอง ก่อนและหลังเข้าโครงการ โดยใช้สถิติทดสอบ Paired *t-test*

◆ การวิจัยสาขาพยาบาลศาสตร์ : การดูแลตนเองของผู้ป่วยเบาหวานในประเทศไทย ◆

- ตัวอย่างงานวิจัยที่ 4. ผลการวิจัย กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ใหญ่ (น่าจะระบุชื่อตัวแปร?) สามารถทำนายความแปรปรวนของค่าขนาดอิทธิพลได้ร้อยละ 43.10
- รวมทั้งการเขียนเอกสารอ้างอิงบางเรื่องที่ลงวารสารยังขาดชื่อเรื่อง

เอกสารอ้างอิง

Jacox, A.,et.al. (1999). "Diversity in philosophical approaches." In A.S. Hinshow., et.,al. (Eds.) **Handbook of Clinical nursing research** (pp 1-16) London: Sage Publications.

Orem, D.E. (1995). **Nursing : Concepts of practice**. St.Louis : Mosby Co.

สมจิต หนูเจริญกุล. (2545). "การวิจัยสาขาพยาบาลศาสตร์ : การดูแลตนเองของผู้ป่วยในประเทศไทย" **วารสารวิธีวิทยาการวิจัย**.